

Od dné do dné je šlo nama učenje bolj od rok. Jela sva čerke zlogovati in kmali po tem počasi brati. Ker so tedaj oče iz najinega napredovanja sčasoma previdili, da sva bistrh glav, so sklenili mene v domačo farno šolo dati, in že tisto jesen me grejo k šolmoštru zapisat. Ko se po vseh svétih šola začne, grem z drugimi vaškimi učenci tudi jez pervikrat v šolo. Akoravno sem poln veselja proti šoli sopihal, mi vendar s perva v šoli mirno sedeti in na poduk paziti, ker sem bil prostega gibanja vajen, nikakor ni dopadlo; toda sem se bil berzo privadil, tem beržeje pa, ker sta me jela gospod učenik keršanskega nauka in šolmošter med drugimi učenci hvaliti zastran lepega zaderžanja in verle učenosti, in tako mi je preteklo v hipu šolsko leto, da nisem vedil skoraj kedaj; in konec leta sem bil še čez vse s šolskim darilom obdarovan. Tako sem se bil šolske klopi privadil, da sem res o šolskih praznikih dolg čas prodajal in v eno mer očeta popraševal, kdaj se spet šola začne, in tem bolj, ker sem vedil, da v drugi razred prestopim, kjer se bomo, kakor so nam gospod katehet pripovedovali, veliko veliko lepih reči učili! —

God vseh svetnikov je bil oznanjen in ž njim tudi novo šolsko leto. V šolo pridši in v drugi razred prestopivši, kmalo vidim, česar popred nisem vedil, namreč da sem ném proti vsemu, kar se v drugem razredu uči. Učenci, h katerim sem bil pridružen, so že po dve leti v tem razredu sedeli in klopi dergali, vendar so malo več znali, kakor jez, ki sem se šele v—njo usedel. Vtem razredu sem pač zlo slovenščine pogreševal, ker se tudi naš učenik, čeravno bivši domorodec, ni veliko ž njo pečal; govoril je le bolj po nemško, učil nas je nemško slovnico, računstvo in pravopisje le po nemško, in po tem takem je bil popolnoma popihal naš slovenski jezik iz šolske sobe. Malokdaj je z nami v domačem jeziku govoril, in jez uboga sirota, ki nisem kar besedice nemške vedil, ga nisem drugega razumel, kakor če me je, ko mu nisem na vprašanje: „Welche Hauptwörter gehören zu der 1. Abänderungsart, was heisst addieren?“ itd. odgovora nemškega dati znal, z oslovsko glavo psovati in obrekovati začel, kar je pa le tri do štirih tednov terpelo, dokler nam je zastran slabega učenja prizanašal, potlej je pa po navadi šiba pela, naj je po herbtu, ali pa po rokah, kodar nas je večkrat tako ošverkal, da smo po več dni na njih otekle klobase nosili. Slišal si, dragi bravec, zakaj se je mladost v preteklih letih v ljudskih šolah tako malo naučila; zato namreč, ker se ji je le nemški jezik v glavo vtepal, ktereга ni razumela. Dokler sem se, kakor sem ti pravil, v šoli le v materinskem jeziku učil, sem lahko vse umel, znal in odgovarjal, ko bi rezal; v drugem razredu sem pa nem-sedel kakor božji voliček, nevedoč zakaj hlače tergam. — In taka je še dandanašnji, posebno ondi, kjer se mladini nemščina s silo v glavo vtepa, ktere ne zastopi! — Popustimo zdaj šolstvo in ozrimo se na zgodbo Štefanovo, da zvemo, kako se je njemu godilo.

II.

Štefan že od prve mladosti radoveden fantè se je vsega dobrega rad poprijemal; pel in na piščalko je piskal najraje. — Enega dné, ko je ravno blizo Oberha pri drobnici pod koščatim hrastom sedé prepe-

val, da se je na vse kraje razlegalo, pride memo njega čversta in znešena deklina, ki je ravno tako rada prepevala kot on, se pred njim ustavi in ga nagovori rekoč: „Štefan! ti imaš prav dobro gerlo za petje, ali bi ne hotel zvečer včasih k nam priti, kjer se peti učimo, šestero deklet nas je, pa troje fantov? Če bi te veselilo, se tudi iz bukvic pri nas peti naučiš, potlej boš vèd drug pevec, kakor zdaj. Ravno snoči smo se menili o tebi in naš Tone je djal, da bi rad vidil, ker že toliko iz glave peti znaš, koliko več bi pa še le znal, če bi iz bukvic pel!“

„Ljubka! Če bi le vedil, da bi se res kaj navadil, bi že prišel po večerji, poprej tako ne utegnem.“

„Pridi koj danes saj za poskušnjo“, ga prijazno deklet povabi. Če ti ne bo všeč, in če ti učenje ne bo šlo v glavo, boš pa saj z nami pel, kar znaš.“

„Že prav! Le Tonetu povedi, da pridem, bom saj vidil, kakošne burke bo on z mano vganjal.“

Ko Štefan drobnico zvečer domú prižene, prec materi svoji omeni, da pojde k sosedovim po večerji se pét učit.

Mati ga zavernejo rekoč: „Šalobarda! kdo ti je spet to na nos natvezel? Misliš, da se vsaka abota petja iz bukvic tako lahko nauči; pa le pojdi, jez ti ne branim!“ (Dalje prihodnjič.)

Mythologične drobtine.

(Po národnih pripovedkah naznanja Dav. Terstenjak.)

0 žerjavu.

Žerjav je kot potna ptica symbol mladega leta. Ko se v jeseni žerjavi nazaj v južne kraje vračajo, kriče slovenski fantiči:

Suč'te, suč'te kolobar,
Pol nazaj, pol naprej!
Glejte, da vas volk ne vje,
Le okol', le okol'.

Že Valvasor (str. 448) je to pesmico od kranjskih fantov čul. Volk je symbol zime, zimskih megel, ktere solnce zakrivajo; odtod vera starih narodov, da volk hoče solnce požreti. Žerjav je toraj bil božanstvu solnca posvečen ptič, kateri v mladoletju solnce oznanja, v jesen pa, ko solnce zima slabiti začne, v topleje kraje odleti. Pesem slovenskih fantičev pa je ohranila vero starih Slovenov o požiru solnca po volku in izrazuje misel: hitro letite, žerjavi, da vas zima ne vjame.

Na Koroškem rimsko-slovenskem kamnu je izražen boj solnčnega boga z zimo. Solnčni bog ima na herbtu žerjava, glava je ovenčana, v roci pa ima bič, s katerim se brani proti medvedu, symbolu zime. Zimska orjaša, ktera medveda na solnčnega boga vustita, tudi imata biče v rokah (glej Kärnthens romische Alterth. in Abbildungen herausgeg. von Jabornegg.) Da je tudi medved pri Slovanih symbol zime, dokazuje učeni Hanuš v svojem Bajeslov. Koled. str. 80.

0 smreki.

Ker je smreka zmirom zelena (zato so nekteri jezikoslovci latinsko ime abies iz $\alpha\beta\epsilon\upsilon$, sploh, immer, in $\beta\epsilon\alpha\upsilon$, živeti, izpeljevali), je bila pri starih narodih symbol rasti, rodovitnosti. Podolski kmeti kinčajo bosman (Hochzeitskuchen) z smrekovimi vejicami, in

rimska nevesta je nosila bakljo iz smrečjega lesa, ko je šla po noči na dom ženinov. Učeni Layard (Nouvelles Annales de l'Institut archeologie Vol. XIX) je obširno dokazal, da smreka je v zavezi s službo boginje Venerē. Tudi Slovenci so temu drevesu pripisovali moč rastivno in rodivno. Valvasor piše (Ehre des Herzogthums Krain, str. 578): In der Billichgräzer Pfarr zu Usamaturze steht die St. Michaelis Kirche; bei derselben Kirchen wächst ein grosser Fichtenbaum, welchem man diese Wunder-Eigenschaft zurechnet, dass er den kleinen unmündigen Kindern entweder zu einem geschwinden Wachstum oder zum Tode beförderlich sei. itd.

Zavoljo svojih temnozelenih, otožnost budivnih vej je smreka postala tudi symbol žalosti in smerti. Rusi smertno trugo (zagorski Horvati imenujejo smertno trugo κατ'εσχύν les) z smrečjimi vejami pokrijejo, in tudi pot od hrama, v katerem mertvec leži, do pokopališča je z enakimi vejami pokrita. Stari Rimljani pa so po Pliniju (Hist. Nat. 16, 17) pred hišne vrata smrekovo vejico postavljali, če je v hiši mertvec ležal.

Kedar se kakšna prav prevzetna deklina udaja, pošljejo jej tovaršice v škatlji dobro zapečaten „smrekov rakec“ (Fichtenzapfen)*] Primeri temu običaju Ovidievo (Metam. X. 110.) „Pinus grata deum matri“ to je, Boginji Cybeli**).

Kralj Dečanski.

(Poleg Subotičeve junaške pesmi „Kralj Dečanski.“)

I.

Prišel je praznik kerstnega imena serbske kraljeve hiše. Kralj Stepan je povabil v gostje k sebi v Prizren vso svetlo gospodo serbske deržave: vseh dvanajst vladik z Danilom, njihovim poglavarjem, vse močočnike, župane, velike kneze in vojvode, in Vladislava iz Zaholmske zemlje, od rodú Nemanjevega, in Vojina od Primorja. Gospodo je posadil za mizo po gospodstvu in starešinstvu, v dnu mize pa so sedele sirote, ki jih je on iz lastnega obkolkel. Kralj sam z gospó kraljico je stregel gostém, velikim in malim, bogatim in ubogim z enako skerbjó in enako ljubeznijo. Tako je mislil naj bolje ugoditi Bogu in naj lepše obhajati god svoje hiše.

Zdaj se prinese kolač na mizo. Preden se razreže, ustane dvanajst vladik z Danilom, za njimi ustanejo vsi drugi gostje in začnó po navadi pesmi peti v slavo hišnega patrona. Kralj prereže kolač, vzame kupo vina, pa napije gostém zdravico, „Bog vas živi, mili gostjé, daj vam življenje in zdravje in vsem srečo in napredek; hvala vam za to krasno ljubezen, da ste prišli danes k meni in ste mi pomagali častiti in slaviti današnjega svetnika. Bog daj, da bi še mnogo let praznovali svoje godove: „na mnogaja ljeta“.

In „na mnogaja ljeta“ zadoni iz vseh gerl in iz vsakega serca.

*) Nemška beseda „Fichtenzapfen“ ima sledeče poznamovanja na Stírskem: smerekov purek, rožič, herček.

***) Mesto Augusta Vindelicorum (Augsburg), v kateri se je častila boginja Cisa, Cisara, enaka lužiški Cizi (Ceresmama), ima smerekov herček, symbol rodovitnosti, za gerb.

Z nova prime kralj čašo in napije zdravico: „Bog živi moje mile Serbe od Donove do sinjega morja, vse od naj večega do naj manjšega, mlade in stare, možke in ženske, duhovne, ki služijo Bogu, vojnike, ki nas branijo hudega, in kmete, ki nas živijo s kruhom, vsem daj Bog srečo in napredek, „na mnogaja ljeta“.

In spet zadoni iz vseh gerl in iz vsakega serca „na mnogaja ljeta“.

Še prime kralj čašo in napije zdravico: „Bog živi svetlega serbskega kralja, mojega sina Dušana, ki danes na bistrí Bojani obhaja svetnika svoje hiše; daj mu življenje in zdravje in v vsem srečo in napredek, da pride za očetom na prestol, da Serbijo povelíca in Serbe osreči; „na mnogaja ljeta“.

Odzdravljati začnó najpred vladiki, za njimi močočniki in za temi narod, zbran na dvorišču, in pesem silnih junakov germí tako na okrog, da se ne slisijo ne trombe, ne zvonovi. Kralju serce v persih poskakuje od veselja, ko sliši in posluša slavo sinovo, tako da so mu solze v oči stopile. Ali kraljici to ni bilo po volji; pooblači se jej lepo čelo in v lica zaerdeči. Komaj preneha petje in se začnó pogovarjati, že stopi h kralju pa mu na tiho beseduje: „Svetli kralj, dragi gospodar! ti imaš še enega sina Simeona; prava roditeljska ljubezen ne more enemu zdravíc napijati, drugega pa pozabiti“. Kralj se nasmehne rekoč: „Ni sem deteta pozabil. Če bi bil pil čašo po ljubezni, tebi, ljuba, bi jo bil napil; če bi jo bil pil po dobrotljivosti, Simeonu bi jo bil napil; ali pil sem čašo po dolžnosti, pa sem napil serbskemu kralju!“

Zdaj napije zdravico Danilo kralju, knez Vladislav svetli kraljici, Arsenij, Prizrenski vladika, pa Simeonu, malému sinu kraljevemu, in na vsako serčno zdravico se je odpevalo „na mnogaja ljeta“.

Potem se začnó pogovarjati veselo in iz polnega glasa, kakor se to spodobi za tak god, o starih časih in delih, o dneh slavnih in delih nevarnih in o mertvih prijatljih. V veselem pogovoru poteče dan in pride večer. Prinesó sreberne svečnike, prižgó zlate svetilnice in naredé iz noči beli dan. Pregovori knez Vladislav in reče: „Hvala tebi, o kralj, dobro si goste sprejel in serčno vsem postregel; ali se sme prositi, da bi storil nekaj od več in dal, česar manjka?“ Kralj mu reče. „Samo reci, naj me stane tudi pol kraljestva, pa izpolnim ti voljo“. Reče mu kralj Vladislav: „Zaderzi, o kralj, kraljestvo celo; česar jaz želim, tebi nič ne odjemlje. Kje ti je sluga Dragoslav s svojimi javorovimi goslimi, da nam zapoje slavno pesem o bolgarski vojski in o boju pod mestom Zemljanom, kakoršnega niso imeli naši stari“. Kralj berž pokliče služabnika Gromilja, ter mu govori: „Pojdi, sluga, k starcu Dragoslavu, naj prinese javorove gosli, pa naj se ne pomuja, da kneza volja ne mine“. — Sluga skoči in berži po Dragoslavu. Na starcu se beli glava in brada, kakor sneg na planini, v očesih mu plamtí živi ogenj in na licih mu precvetajo rožice.

Ko ga privede k gostém, vzame kralj čašo, napolni jo z vinom in jo podá Dragoslavu rekoč: „Vzemi čašo, dragi moj, izpij vino, pa priderži čašo, deni jo k drugim spominkom, zlato se ne bode srebra sramovalo“. Jemlje čašo stavec Dragoslav, priklanja se pred kraljem do zemlje, ter govori: „Hvala, o kralj, za tvoj dar, lahko je tebi darove dajati, ali meni je težko